

Mintegia

ZoOo II

hitza basatia

"Hona hemen gutariko bat izatera, ongia eta gaizkia ezagutzera, etorri den gizona". Adani buruz, gizakiari buruz, erorketaren ostean Yavheh-k esandako hitz performatibo horiek, animalia-gizakia bereizketari buruz gaur egunera arte mendebaldean izan den pentsamendu nagusia zehazten dute. Milaka urtez osatutako tartea izan edo desobediencia-egintza baten ondorio zuzena izan, une batean gizakiak jauzi kualitatibo bat eman zuen, eta Levi-Straussek esango lukeen bezala, naturatik kulturara igarotzea eragin zuen. Ikuspegi zientifikoarekiko gehiegizko desadostasun nabariak izan arren, genesiaren 3. kapituluak gure espeziea, Homo Sapiens Sapiens, izendatzeko erabiltzen dugun hitzak zehazten duena alegoriaraz adierazi besterik ez du egiten. Dakiela badakien hominidoa, hau da, badaki dakiela, bere ezagutzaren jakitun da, eta beraz, bere buruaz, bere existentziaz, kontziente da. Zuhaitz debekatuaren, ongia eta gaizkiaren ezagutzaren zuhaitzaren, fruitua hartzeko eskua luzatzerakoan, eta fruitua irensterakoan, honela dio hitzez hitz Bibliako kontakizunak: "biei begiak zabaldu zitzaizkien eta biluzik zeudela ohartu ziren". Gizakia bere biluztasunaz, naturaren aurrean duen babesgabatasun osoaz, jabetzen da, eta kultura tarteko, natura menperatzeko bideari ekiten dio. Natura, eta bertan dauden gainerako animaliak, beste guztien gaineratik Bestea izatera pasatzen da; Bestea, zeinaren oposizioz gure burua eraikitzen dugun, hain zuzen ere, autokontzientzian oinarritutako gure burua. Edo/ eta moralean, askatasunean, erruan, hizkuntzan, artean... Gure burua positiboki definitzen dugu, negatiboki beste horiei kentzen diegunean oinarrituta, eta haien ustezko gabeziengatik, gure eskura daudela pentsatzen dugu.

Norberari buruzko hautemate hori pentsamendu erlijiosoak eta zientifikoak partekatu dute, eta helburu nagusi gisa aurrerapena izan duten praktiketan oinarritu da; aurrerapena lotura naturalen askapenaren erlazio proportzionalean ulertuta. Prigonine eta Stengersek dioten moduan sistema fisiko-kimikoak bezain sinpleak diren "izakien" nortasuna bera ere bere jarduerari badagokio, nola bazter dezakegu gizakiak jarduten garen moduaren arabera pentsatzen dugula. Eta oraingo, gure zentzuaren norabidea zehazten duen jarduera teknologiaren eta zientziaren aurrerapena da.

Hala ere, eta horri buruz hitz egin nahi dut "ZoOo II: hitz basatia" mintegiaren sarrera honetan, horren aurka munduan gure lekua topatzen dugun eta betiko eta aldaezina zela uste genuen Beste handi hori hiltzeko arriskuan egon daiteke. Eta mehatxu hori beteko balitz, ez genuke soilik gure nortasuna, gizatiarregiak diren gure buruak, eraikitzeko erreferentea galduko. Horrela, gure osotasun fisikoa ere galduko genuke. Betirako galduko ginatke. Errealitate honetan, bitarteko fisikoaren heriotzaren jakitun izanda eta ez darwinismoaren jakitun izanda, gizakia "berriz ere" eta nahitaez naturan kokatua izan da. Ikus ditzagun orain gainerako animaliekin batera birkokatzen gaituzten proposamenetako batzuk. Desberdintasunaz haratago, elkartzea bilatzen duten proposamenak dira. Desberdintasunak baino gehiago, partekatzen ditugun gauzak azpimarratzen dituzte. Eta azken batean, munduan egoteko modu desberdinen arteko topaketa proposatzen dute.

Kezka honen inguruan ari da Donna Harawayen "When Species Meet" (2008) azken liburua; espezieek bat egiten dutenean "gu" horrek zein bilakaera duen deskubritzen saiatzen da. Haraway giza animalien eta animalia ez-gizatiarren arteko zaintza eta laguntasun istorioetan murgiltzen da, mugetan pentsarazten eta mugak zeharkatzera bultzatzen gaituzten gai kosmopolitikoak sortzeko helburuarekin (Stengers), nahiz eta horien atzean ezagutzen dugunaren, egokia denaren edo nahi denaren erosotasuna ez topatu. Animalien inguruan dauden sinesmen errotuak hausteko antzeko asmoa du Jacques Derridak "El animal que luego estoy si(gui)endo" (2006 [1997]) liburuan. Katu batek bere biluztasunean finkatutako begirada modu negatiboan interpretatu edo sentitzeari uko egiten dio; hain zuzen ere, begirada horrek bide ematen dio liburuari. Horren inguruko tradizio filosofikoa berrikusiz eta Benthamen oinarrituz, animaliek pentsatu, arrazoitu edo hitz egin... dezaketen galdetu beharrean, nahiago du sufritu dezaketen galdetzea. Hain zuzen ere, haztegi industrial batean animalien sufrimenduaren esperientziak bultzatu zuen Jocelyne Porcher soziologo bihurtzera eta animaliak haztearen inguruan hausnartzera. Egile honek gainerako animaliekiko harremana leheneratzea proposatzen du, horiek hazi eta

errespetu eta elkarrekikotasun lotura baten bidez; lotura hori animalien ekoizpenaren aurkakoa da, ia "animalien askatzea" izenekoa bezain beste, eta Porcherrentzat, animaliak behin betiko aldentzen ditu. Oso gomendagarria da "Etre Bete. L'esprit des étables" (2007) bere azken saiakera. Bertan, Vinciane Despretekin batera, gizakiaren eta animalia-artearen arteko desberdintasunari buruz galdetzen die abeltzainei, eta ontologikoa baino, desberdintasun hori arazo epistemologikoa dela ondorioztatzen dute. Alegia, zientzialariek gizakiaren berezitasunak garrantzirik ez duen praktiketatik progresiboki aldentzeak eragindakoa: abeltzaintza eta animalien hazkuntza. "The Sacrifice" (2007) liburuan, Lynda Birke, Arnold Arluke eta Mike Michaeliek zientziaren eta animalien arteko harremana ikertzen dute. Zehazki, laborategian animaliekin egiten den lanean, eta azpititularrak azaltzen duen moduan, esperimendu zientifikoek animaliak eta jendea nola eraldatzen duten erakusten saiatzen dira.

Jorge Riechmannen "Todos los animales somos hermanos" (2005) liburua kezka horiek eta beste asko jasotzen dituen saiakera da, eta autokontentziorako pentalogiaren parte da jada. Bertan, animaliak komunitate moralean sartzea proposatzen du Riechmannek. Animaliek baino lehenago giza taldeek sufritu dituzten eta oraindik sufritzen dituzten aurreiritziak gainditzeko urrats bat gehiago adieraziko luke horrek. Animaliek gainditzeko arazo filosofiko eta moralak planteatzen dituzte, eta halaber, espeziearen barruan portaerarekin zerikusia du. Eztabaida antropologiko klasikoaren ildotik, animaliak soilik "jateko onak" (Harris) eta soilik "pentsatzeko onak" izateaz gain, "jarduteko onak" (Levi-Strauss) ere badirela esan genezake. Gizatiarrak ez diren animalien gaineko ekintzak gure kideen gaineko ekintza-aukeren neurria dira; antropologikoa bezain biopolitikoa den ebidentzia.

Antropologiaren ikuspuntutik animalien gaia gehien landu duena, zalantzarik gabe, Tim Ingold izan da. Jada 1988an "What is an animal?" liburua argitaratu zuen. Ezinbesteko ekarpena da eta bertan, hainbat egilek hainbat gai lantzen dituzte. Hala nola, animalien harremanak, irudikariak, moralitasuna, gaiari buruzko ikuspuntu biologiko eta semiotikoak, eta abar. "The perception of the environment: essays on livelihood, dwelling & skill" (2000) liburuan adierazi bezala, Ingolden asmoa naturaren eta kulturaren arteko bereizketa klasikoa gaindituko duen jatorri teoriko bat eraikitzea da; halaber, gure burua munduarekin loturarik ez duten izaki gisa pentsatzea baino, munduan murgiltzen den izaki gisa pentsatzea ahalbidetuko duena: "munduaz jabetzea ez da mundua eraikitze modu bat, bertan sartzeko modua baizik; ez da eraikitze bat, bizi izatea baizik; ez da munduaren ikuspegi bat sortzea, munduaren ikuspuntua hartzea baizik". Munduan bizi izateko ideal honek, menperatu beharrean, gure animaltasunetik birpentsatzera garamatzaten saiakera guztiak zuzentzen ditu. Halaber, azken hurbilketa biopolitikoek animalia bilakatzeko ildo positibo hori azpimarratu dute, arrakasta handiagoa edo txikiago izanik. Horixe bera egiten du Agambenek "L'aperto" (2004) liburuan. Modu bortxatu samarrean Von Uexküll-en desinhibitzaileen gaia Heideggerren aspertzearekin lotzen du, gizakia animalia-artearen itxierari irekia zegoen izakia bihurtzen zuen ideia eteteko saiakera eginez. Gure ustez askoz ere emankorragoa den ibilbidean, Vanessa Lemmek "Nietzsche's Animal

Philosophy" liburuan Nietzsche-aren filosoferen kontzeptu nagusiak berreskuratzen ditu biopolitikarentzat, hala nola, kultura eta animalia-ahantzura. Horiek zibilizazioaren eta historiaren diziplinetatik biziki eta sormenaren aldetik aske gaudela pentsaraztera garamatzate.

Von Uexküll, Nietzsche, Betham azaldutako lanetan errepikatzen diren egileak dira. Baina baita Bergson, Merleau-Ponty, Dewey, Bateson, Simondon ere, eta gizakiak zuzentzen ez duen baizik eta zerbaiten parte den pentsamendu deszentratua sortzen duten gainerako guztiak ere. Horretarako, erreferente teorikoak dira ere bilakaerari buruzko Deleuzeren gogoetak edo Sloterdijken esferak. Ezin dugu ahaztu ere Varela eta Maturanaren ezagutzaren biologia. Baina zerrenda amaiezina da. Gaiari buruzko funtsezko testuak "The Animals Reader" (2007) liburuan aurki ditzakegu. Eta proposamen berrienak sortu berri diren aldizkarietan, esaterako Humanimalia edo Antennae, edo Le portique (2009) bezalako aldizkarien ale berezietan; Anthropolozology, Isaz, AnimaNaturalis edo H-Animal bezalako elkarten orrialdeetan; edo Minding Animals makrokongresuan (bigarren edizioa 2012an egingo da Utrecht-en).

Animaliekiko interesa duen korrante honen barruan, ZoOo-ren bigarren edizioa dago, "Hitz basatia" epigrafepean aurkeztutakoa. Aurten, mintegi batek animalien arteko hizkuntza osatzen duten ahots eta isiluneen bidezko animalien komunikazioan murgiltzea du helburu. Horretarako, hiru saio antolatu dira. Lehenean, Vanessa Lemm eta Jorge Riechmann izango dira eta animaltasunaren, hizkuntzaren eta moralaren arteko harremanetan pentsatzeko filosofia teoriko eta praktikokoaren proposamen batzuk jakinaraziko dizkigute. Bigarren saioa ZoOo-ren bigarren edizioaren gaian bete-betean murgilduko da eta Miguel Álvarez-Fernándezek ahotsari buruzko hitzaldia emango du; hain zuzen ere, ahotsaren kokapen interstizialak gizakien eta animalien eta euren irudikarien harremanetara hurbiltzea ahalbidetzen du. Jarraian, Alessandro Bossettiren kontzertua izango da. Testu-soinuen bidez, hizkuntzaren musikaltasunean ikusten duen bitxikeria iradokitzailea eragiten saiatuko da. Bukatzeko, hirugarren eta azken saioan Garbiñe Larrea eta Iñaki Segurola izango dira. Esperientzia eta polemika handiagoko tonua erabiliz, animaliei buruz eraikitzen ditugun irudikapenak eta haiekin partekatzen ditugun munduak aurrez aurre jarriko dituzte.

Naturaren gainerako indar eta formekin batera pentsatzearen ildoari jarraituz, Bibliako beste pasarte batera jo genezake, beste ezerk baino gehiago bilakaeraren funtsarekin aurrez aurre jartzen gaituena, guztia eta guztiok hari lotuta gaudelarik. Deborahren liburukoa da eta honela dio: "Eta mendiak Yahvehren aurrean likidotu ziren" (Epaileak 5,5)

Olatz González Abrisketa

Asteazkena

15

19.00etan

CRISTINA
ENEA

Vanessa Lemm

Vanessa Lemm Txileko Santiagoko Diego Portales Unibertsitatean Humanitate Institutuko ikertzaile eta irakasle titularra da. Filosofiaren historiaren barruan animaltasuna ikertu du, eta besteak beste, Foucaulten biopolitika (Nietzscheren pentsamendu politikotik helduta) eta animalien bizitzaren tratamendua bezalako kontzeptuen arazoetan oinarritu da. ZoOo II: hitz basatia Jardunaldien edukiaren ildotik, bere hitzaldia Nietzschen eta Ilustrazioaren dialektikan inspiratuko da, eta animaltasunaren eta sormenaren arteko harremanean eta animaltasunaren eta hizkuntzaren arteko loturetan oinarrituko da.

Jorge Riechmann

Jorge Riechmann filosofia moraleko irakaslea da Madrilgo Unibertsitate Autonomoan; halaber, itzultzailea, saiakera-idazlea eta poeta da. Ingurumen, jasangarritasun eta animalien ongizatearekiko konpromiso sendoagatik da ezaguna. Argitaratutako lanean artean, honako hauek aipa daitezke: Animales y Ciudadanos (1995) Jesús Mosterínekina batera eta Todos los Animales somos Hermanos (2003). Azken hau autokontentziorako pentalogia izenokoa osatzen duten liburuetako bat da. Mahai-inguruan parte hartuz, gizakien munduan gizatiarrak ez diren animalien leku morala aldarrikatuko du, eta era berean, Katalunian zezenketak debekatzearen inguruan berriki sortutako polemikaren harira Fernando Savater eta Víctor Gómez Pinek adierazitako jarrerari erantzungo die.

Moderatzailea: Concha Cortés Zulueta, arte historialaria. "Animales en el Arte Contemporáneo" tesia egiten ari da.

Osteguna

16

19.00etan

CRISTINA
ENEA

Miguel Álvarez-Fernández

"NO SOY UN ANIMAL" (O ¿Y SI LOS PÁJAROS, EN LUGAR DE CANTAR, ESTUVIERAN GRITANDO DE DOLOR?). Ahotsari eta bere teratologiari buruzko oharrak.

Ahotsaren ideari buruzko hainbat baldintza interstizial edo mugakidek (buruaren eta gorputzaren artean, arrazionalaren eta irrazionalaren artean, barrukoaren eta kanpokoaren artean kokatzen duten baldintzak), kontzeptu horren bidez gizakien eta animalien arteko harremanak aztertzea ahalbidetzen dute. Egiaztapen horretatik abiatuta eta hainbat atal zinematografiko aurkeztuz, animaltasunaren norabidean dauden giza ahotsaren aldaketek alde aurretik higuinagarria edo teratologikoa dena nola irudikatzen duten erakusten saiatuko gara.

Alessandro Bosetti

Kontzertua

(Ertz jaialdiarekin elkarlanean)

Alessandro Bosetti (Milano, 1973). Konposatzailea eta soinu-artista honek mintzatutako hitzen musikaltatean eta ahozko komunikazioaren ezohiko alorretan egiten du lan, zuzeneko emanaldi, irati emanaldi edo grabaketetan islatzen diren idatzi-soinuzko konposizioak sortuz. Bere lanean Bosetti soinu antropologiaren eta konposizioaren arteko muga finetan mugitzen da, kasu askotan sorkuntza prozesuan edo itzulpenean sortzen diren akatsak langai bezala erabiliz. Modu horretan, elkarriketa eta landa grabaketak konposizio abstraktoetarako oinarri bihurtzen dira, collage elektroakustiko eta akustiko, elkar erlazionaturiko estrategia, praktika musikal ezagun eta ezezagunak, ahozko esplorazioak eta manipulazio digitalak nahasiz.

Ostirala

17

19.00etan

CRISTINA
ENEAA

Iñaki Seguroa

Bere aurkezpena animalien begiradatik abiatzen da: gizonak nahi luke animaliak berari begiratzea, berari hitz egitea; azken batean, bera bezalakoa izatea. Baina hori --oraingoz-- ezina da. Animaliak (txakurrak eta beste bakarren batzuk kenduta) ez dira egiten gizonaren lagun; orduan, besterik ezean, gizona ari da bihurtzen animalien lagun onena: horra Animalismoa izeneko giza eromen garaikidearen zuztarretako bat.

Garbiñe Larrea

"Gizakia ugaztuna da baina ez du gogoko hori aitortzerik. Badirudi gure animalia sena adieraztea ez dela xuxena baina gizaki arrazional eta humanistak mende gutxi ditu. Gizakia askoz urte gehiagoz gertuago egon da ugaztun izatetik. Gizakiak animalia senari uko egin dion neurrian animaliei gizatasuna oparitu die eta horrela gaur egun animaliek eskubideak omen dituzte; are gehiago ez batere harritu hemendik urte gutxi barru giza eskubideak ere aitortzea. Hala ere munduan bada oraindik animaliekin bestelako harremana duenik. Ez dago urruneko tribu exotikoetara joan beharrik animaliekin harreman naturalagoa topatzeko. Gatazka filosofikoetatik kanpo hemen bertako baserrietan animalia jateko, saltzeko, lanerako edo jolaserako gobernatzen da".

ANIMAL

Olatz González Abrisketa, 2010.
42 minutu

"Animal" gauzatzen ari den dokumental baten azalpen-bertsioa da. Bertan, ikus-entzunezko bi pieza daude: monitore bat eta pantaila bat. Monitorean, hainbat pertsonak animaliei buruz dituzten gogoetak edo esperientziak kontatzen dizkigute. Phillipe Descola eta Beatriz Moral antropologoak, Iñaki Diaz Balerdi arte historialaria eta Pavel Vyankin hartzen hezitzailea dira. Bestalde, pantailan ekaitzaren azpian geldirik dagoen behorra, ondorengo lasaitasuna eta eguzkiaren irteera ikus ditzakegu. Kontenplaziorako gonbitea egiten duen 42 minutuko sekuentzia plano.

Instalazioa
15-19

CRISTINA
ENEAA

www.cristinaenea.org/zoos

Antolatzen dute:

cristinaenea
— fundazioa —

Donostiako Ingurumen Baliabideen Etxea
Centro de Recursos Medio Ambientales de San Sebastián

audiolab

Gipuzkoako Foru Aldundia
Diputación Foral de Gipuzkoa

Patronoak dira:

Donostiako Udala
Ayuntamiento de San Sebastián

Gipuzkoako Foru Aldundia
Diputación Foral de Gipuzkoa

kutxa

Cristina Eneako Ingurumen
Baliabideen Zentrua

Mandasko Dukearen pasealekua 66

20012 - Donostia - San Sebastián

Tel: 943 453 526

cristinaenea@donostia.org

Astehelentik ostiralera: 9:30-13:30

15:00-19:00

Igande eta jaiegunetan : 10:00-13:30